

Прогресс, 1990. – 718 с.

2. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. – М.: Прогресс, 1986. – 482 с.

3. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е издание. – Т. 20.

4. Александров А. Д. Пространство и время в современной физике в свете философских идей Ленина // Ленин и современное естествознание. – М.: Мысль, 1969. – С. 202–230.

5. Рассел Б. Человеческое познание. – М.: ИП, 1957. – 554 с.

6. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. – М.: ИП, 1958. – 131 с.

7. Карнап Р. Значение и необходимость. – М., 1959. – 302 с.

8. Гейзенберг В. Шаги за горизонт. – М.: Прогресс, 1987. – 368 с.

9. Whitehead A. N. Modes of Thought. – N.Y.: Univ. Press, 1958. – 241 p.

10. Киссель М. А. Судьба старой дилеммы. Рационализм и эмпиризм в буржуазной философии XX века. – М.: Мысль, 1974. – 279 с.

11. Whitehead A. N. Process and Reality. An essay in cosmology. – N.Y.: Macmillan, 1969. – 430 p.

References

1. Uajthed A. N. Izbrannye raboty po filosofii. – M.: Progress, 1990. – 718 s.

2. Prigozhin I., Stengers I. Porjadok iz haosa: Novyj dialog cheloveka s prirodoy. – M.: Progress, 1986. – 482 s.

3. Marks K., Jengel's F. Soch. 2-e izdanie. – T. 20.

4. Aleksandrov A. D. Prostranstvo i vremja v sovremennoj fizike v svete filosofskih idej Lenina // Lenin i sovremennoe estestvoznanie. – M.: Mysl', 1969. – S. 202–230.

5. Rassel B. Chelovecheskoe poznanie. – M.: IP, 1957. – 554 s.

6. Vitgenshtejn L. Logiko-filosofskij traktat. – M.: IP, 1958. – 131 s.

7. Karnap R. Znachenie i neobhodimost'. – M., 1959. – 302 s.

8. Gejzenberg V. Shagi za gorizont. – M.: Progress, 1987. – 368 s.

9. Whitehead A. N. Modes of Thought. – N.Y.: Univ. Press, 1958. – 241 p.

10. Kissel' M. A. Sud'ba staroj dilemmy. Racionalizm i jempirizm v burzhuaaznoj filosofii XX veka. – M.: Mysl', 1974. – 279 s.

11. Whitehead A. N. Process and Reality. An essay in cosmology. – N.Y.: Macmillan, 1969. – 430 p.

Dashdamirova C. F., doctoral student in philosophy, Baku State University (Azerbaijan, Baku), dashdamirov_gm@yahoo.com

Philosophical interpretation of the procedural approach to basic biological reality

The main principle of dialectical materialism is the provision of universal interconnection of objects and processes of material reality. Nature is seen as a whole, all the events and processes are interrelated and interact. Therefore, consideration of the specific manifestations of the facts or objects without considering their interconnected nature is unsatisfactory when considering complexly, the integral nature of the systems. Most information objects of modern science non-mechanical nature of demand for their growing understanding of accounting elements of the relationship and development, as well as their organizational role in the functioning of integrated structures. This position plays an important methodological role in scientific research. In this article, we attempt to show the methodological importance of this fact in the development of modern theoretical knowledge systems.

Keywords: nature, development, process, structure, positivism, connection, event, integrity.

Дашидамірова Ч. Ф., докторант кафедри філософії, Бакінський державний університет (Азербайджан, Баку), dashdamirov_gm@yahoo.com

Філософська інтерпретація процесуального підходу до елементарної біологічної реальності

Загальний взаємозв'язок об'єктів і процесів матеріального світу виступає як основоположний принцип діалектичного бачення дійсності. Згідно діалектико-матеріалістичного світогляду, всі явища і процеси матеріальної дійсності взаємопов'язані. Відповідно сказаного розгляд конкретно проявлених фактів чи об'єктів, без урахування їх взаємозалежної природи, є незадовільним в процесі аналізу складноорганізованих інтегрального характеру систем. Осмислення інформативних об'єктів сучасних наук немеханічної природи і елементів їх взаємозв'язку, розвитку, що відіграють основну роль в організації та функціонуванні їх інтегральних структур, є досить актуальним і має величезну методологічну значимість у наукових дослідженнях. Це вимагає нового підходу для осмислення процесів реальної дійсності. У даній статті зроблена спроба показати методологічне значення даного факту в розвитку сучасних систем знань.

Ключові слова: процесуальність, природа, взаємозв'язок, розвиток, явище, процес, подія, позитивізм, структура, цілісність.

* * *

УДК 124.5:316.75

Доній Н. Є.,
кандидат філософських наук, доцент, докторант,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), doniyne@ukr.net

СУЧАСНА ПРОБЛЕМА АНОМІЇ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕВІТАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Розглянуто еволюціонування (від прадавніх часів до сучасності) семантичного навантаження концепту “аномія”. З'ясовано, що аномія, завдячуючи переходу від традиційного до індустріального суспільства наприкінці XIX – початку XX ст., з феномена-супутника перетворилася на загрозливий процес соціального розвитку. Відзначено, що аномія є особливою ознакою незакінченості переходу від однієї ціннісної системи до іншої, або взагалі повною розбалансованістю ціннісної сфери. Акцентовано увагу, що панування аномії в соціумі само по собі є формою провокування індивідів до виходу за межі соціального простору. Окремо зазначено, що порушення межі завжди несе загрозу соціальній та біологічній життєвості людини. У підсумку аргументовано, що аномія, як носій ідеї виходу за межі соціально дозволеного, є одним з факторів, в контексті якого розростається соціальна девіталізація особистості.

Ключові слова: аномія, беззаконня, межа, соціальна девіталізація особистості.

У ситуації коли соціальні суб'єкти намагаються різко змінити існуючий порядок на новий, відбувається зсув: соціальна система, а з нею й соціальний простір, занурюється спочатку до кризового, а при ігноруванні кризи – до катастрофічного стану. Подібна ситуація характеризує усі без винятку суспільства, перебуваючи в стані переходу за якого фіксується домінування нестабільності та непередбачуваності соціально-політичних та фінансово-економічних процесів. На тлі обставин, що руйнують застарілі соціальні форми, з'являються суб'єкти, які вважають, що необхідно підсилити дієвість руйнівної тенденції й спробувати заодно знищити все те, що стоїть на шляху до повного оновлення життя. У результаті такої активності утворюються простори відносної аномності та соціальної нестабільності, які частіше означаються концептом “аномія”. До таких суспільств можна віднести й сучасну Україну, що вже тривалий час перебуває в стані соціальної дезорганізації, неузгодженості норм культури, розбіжностей між потребами, інтересами людей та можливостями їх задоволення, чим й пояснюється актуальність дослідження аномії на її теренах.

Будемо точними – концептом “аномія” як правило позначають особливу ознаку дисбалансу в розвитку суспільства – незакінченість переходу від однієї ціннісної системи до іншої, або взагалі повною розбалансованістю ціннісної сфери. А це, у свою чергу, демонструє вихід на соціальну поверхню негативних феноменів, що поглинають і розчинюють в собі життєво важливі смислові, нормативні та ціннісні структури.

Проблеми нестабільних суспільних станів, пов'язаних з деформаціями індивідуальної та масової свідомості, втратою більшістю індивідів соціально-моральних імперативів, завжди були в центрі уваги соціально-філософської думки. Не стала винятком з цього й проблема аномії, осмислення якої як соціального явища має власну історіографію. Зауважимо, творами з проблематики аномії є праці античної філософії (Сократ, Платон, Аристотель), середньовіччя (Аврелій Августин, Фома Аквінський), соціалістів–

утопістів (Т. Мор, Т. Кампанелла), видатних філософів XVII–XIX століть (І. Кант, Ф. Гегель, Ф. Ніцше та ін.). Плідний розвиток отримала теорія аномії в працях Е. Дюркгейма, Р. Мертона, Е. Фромма, ідеї яких отримали подальшу конкретизацію у роботах В. Бачиніна, Я. Гілінського, Г. Кравченко, Г. Крауда, С. Сазерленда, Н. Смелзера, К. Фефанова, Ш. Туркіашвілі та ін.

Утім, доречно вказати, що на даний час виникає необхідність переосмислення вказаного явища відповідно до світоглядних трансформацій останніх десятиріч. Особлива важливість перегляду суті аномії для автора публікації полягає в новому фокусі рефлексії, за яким аномія визнається як один з феноменів, на тлі яких розвивається епіфеномен соціальної девіталізації особистості. Виходячи з вище зазначеного, *завдання*, що були поставлені при написанні даної публікації такі:

1) визначення семантичного навантаження концепту “аномія” від прадавніх часів до сучасності;

2) побудова зв'язку між проявами аномії та розвитку соціальної девіталізації особистості.

Людина – істота соціальна, вона рано потрапляє в залежність від інших і в процесі всього життя пізнає існуючу між людьми взаємозалежність. Будучи пов'язаною з іншими, людина навчається правилам співіснування та звикає до факту, що каркас її світогляду складається з привнесених ззовні, з соціального простору, елементів. При умові розбалансування основ соціального життя, майже миттєво з такими складнощами стикається й людина. Суспільствознавцями для позначення умов, які дезорганізують життя суспільства, було обґрунтовано доцільність використання концепту “аномія”, сутність якого полягає в номінації процесу розпаду ціннісних кріплень.

Зробимо невеличкий екскурс в історію еволюції означеного концепту, адже, розвиваючись в єдності з людською цивілізацією, він ввібрав в себе частинки, які з часом й дали цікавий семантичний відтінок. Поняття “аномія” грецького походження, що утворилося від злиття частинки “a–”, що означає заперечення й терміну “nomos” яким позначали закон, тому “anomos” – “відсутність закону, норми”. Виходячи з цього, в певному сенсі праобраз феномену аномії можна знайти у Біблії. У Новому Завіті Христос вказує на існування осіб “що роблять зло”, тобто порушують Закон, встановлюючи беззаконня (Матвій, 7:23). У Старому Завіті аномія пов'язувалася з гріхом і порочністю. Дещо інший відтінок можна побачити у документах стародавньої Персії, де слово “apomtia” характеризувало особливий політичний період – міжцарів'я. Перси вірили в те, що саме цар уособлює порядок, а після його смерті починається хаос. Apomtia позначала перехідний час відразу після смерті царя, що характеризується виникненням і настанням хаосу – легальної анархії.

Переважає більшість дослідників аномії заявляють, що сам термін все ж таки отримав поширення в часи Античності й позначав “беззаконня”, “безнормності”, “некерованості” (нагадаймо, що, наприклад, в працях Еврипіда аномія символізувала жорстокість буття та непідвладність його законів людині, а у Платона поняття “аномія” використано для позначення анархії, безладу, безвір'я, непомірності і несправедливості).

Вважається, що в науковий обіг термін вводить в кінці XVI ст. Так наводяться дані, що термін “аномія” вперше з'явився в англійській мові у межах 1591 р. Інші факти говорять про те, що починаючи з XVII ст. “аномія” часто використовується теологами, позначаючи нехтування правом, зокрема, божественним. Утім, знаменною подією щодо енциклопедичного визнання концепту “аномія” будемо вважати вихід з друку словника Джонсона в 1755 р., де “аномія” була представлена в двох варіантах – англійською та французькою. При згадці про безпосередньо науковий контекст дослідники посилаються на роботу “Нарис моральності без санкції та примусу” французького філософа–мораліста XIX ст. Жана Марі Гюйо, в якій автор розглядає аномію як позитивне явище – звільнення індивіда від влади догматичних приписів, здатність самостійно мислити і діяти.

Беззаперечним фактом, з яким погоджуються сучасні суспільствознавці є те, що розробка наукової концепції аномії належить Емілю Дюркгейму, який широко використовує цей термін у своїй фундаментальній праці “Самогубство” (1897) [0]. Дюркгейм, на відміну від Гюйо, пов'язує аномію з різними формами соціальної патології. На думку Дюркгейма, аномічний стан суспільства є нічим іншим, як продуктом перехідного періоду, коли одночасно існують дві різноспрямовані сили: 1) сила концентрації, що призводить до обертання по спіралі цінностей; 2) відцентрова сила, що демонструє бажання віддалення від центру. Проте, аномія, й в цьому Дюркгейм був переконаний, є результатом неповного переходу від “традиційного суспільства” з його “механічної” солідарністю до “органічної” солідарності промислового суспільства. Останнє пояснюється тим, що суспільний поділ праці, який становить основу промислового суспільства, розвивається швидше за нову моральну свідомість. Також Дюркгейм вважав, що суспільство володіє можливостями і правом стримувати постійно зростаючі потреби та бажання пропорційно до зростання суспільного багатства. У нормальному стані життя людини тече за встановленими нормами і її потреби збігаються з соціальними інтересами.

Відзначимо, після озвучення французького лінії Гюйо–Дюркгейм поняття “аномія” отримало дещо інший відтінок, ніж мав грецький варіант й стало означати відсутність організації, розпливчатість моральних цінностей. Крім того, французький варіант не передбачає порівняння з іншими людьми, згідно еталонів і стандартів, а також потрапляння людини до невизначеного стану.

Теорія Дюркгейма стала точкою відліку: подальші теорії, які представлялися науковому співтовариству та стосувалися аномії були або продовженням теорії Дюркгейма, або вступали в опозиції до неї, або намагалися зберігати баланс між власною точкою зору та авторитетом Дюркгейма. Так, американський філософ Т. Парсонс кваліфікував аномію як будь–які порушення громадської рівноваги як прояви особливого хворобливого стану суспільства, коли індивід відчуває в цих умовах психологічний дискомфорт, який згодом виривається назовні через агресивні дії [див. 0]. Англо–німецький філософ Р. Дарендорф пов'язував фактори аномії з ослабленням громадських прихильностей [0, с. 209], а інший американський мислитель Р. Макайвер

– з нерозвиненими соціальними та емоційними контактами.

Поглядам Е. Дюркейма протиставив теорію Роберт Мертон, адже якщо Дюркейм створював свою концепцію аномія в умовах нестабільного, перехідного періоду, то Мертон вже аналізував в умовах відносної стабільності суспільства. Вчений був переконаний, що аномія є постійною характеристикою суспільства й її джерела приховані в нетрях дисбалансу соціальної структури. Для Мертона соціальна структура представлена двома елементами: індивідуальні цілі, схвалювані суспільством та інституційні засоби їхнього досягнення. Відповідно, суспільство може спонукати індивідів до емоційної підтримки соціально проголошених цілей і вимагає значно меншої емоційної підтримки інституційно проголошених методів досягнення цих цілей. Якщо підтримка означених методів вкрай низька, і при цьому присутня неузгодженість цілей (успіх, матеріальний добробут) та засобів (освіта та праця), то саме тоді й виникає явище, що описується поняттям аномії.

Підбиваючи попередній підсумок, зазначимо, що представлені вище теорії – є виключно соціологічними. Крім того, можна відзначити дві спільні риси теорій. По–перше, аномія є свідченням невідворотності негативних процесів у суспільстві, що знаходить прояв в певній деградації й його самознищення. По–друге, в усіх концепціях міститься важливий для розуміння аномії смислової парадокс, сформульований на рівні традиційного філософського знання: вплив суспільства на життя та активність індивіда є вирішальним.

Подальша семантична кристалізація концепту “аномія” не відбувалася виключно в соціологічній площині, адже проходило наростання потужності психологічної науки та ризоматичність розвитку усього, що в останній чверті ХХ ст. пов’язувалося з соціальністю. З часом французький варіант “anomie” завдяки американському соціологу Л. Сроулу отримав розширення в вигляді зміненого написання – “anomia” та став вважатися психологічним, особистісним аналогом соціологічного й таким, що більше відповідає запитам ХХ ст.

Сроул не зупинився лише на констатації факту зсуву в значенні аномії. Він також спробував розробити шкалу вимірювання аномії та визначив аномічного індивіда як такого, який відчужує себе від інших, вважаючи, що: 1) лідери спільноти індивідуальні до його потреб; 2) по суті, соціальний порядок непередбачуваний; 3) він сам і подібні йому люди віддаляються від цілей, яких вони досягли; 4) ніхто ніколи не може розраховувати на підтримку з боку інших; 5) життя, загалом, позбавлено сенсу. Представлені параметри визначення аномійності, дозволяються підбити попередній підсумок – згідно психологічного визначення аномія позначає стан за якого людина не спроможна розділити почуття солідарності з конкретною групою, адже така людина позбавлена здатності співпереживання й вона самотня [див. 0].

Поступово, аномія в концепціях перетворюється з розвалу ціннісної сфери на емоційний стан, що має відношення до світопереживання. Так, наприклад, І. Головаха вважає, аномія, або як він її називає “ціннісно–нормативну пустелю”, спричинила

перекомбінацію життєво важливих елементів у світовідчутті людини. Людина стає чужою соціальною спільноті й не відчуває, через руйнування почуття солідарності зі світом, спів–причетності соціуму.

Серед існуючих на даний час концепцій аномії окреме місце посідає концепція Девіда Рісмана, за якою аномія розглядається як синонім непристосованості. Дамо деякі уточнюючі пояснення, перед тим як визначити найбільш важливі позиції названої концепції. Наведений вище екскурс в історію розвитку концепту “аномія” довів, що його найчастіше пов’язується з розсипанням ціннісної піраміди. Особливу актуальність дана риса набула при розпаді системи цінностей традиційного суспільства, здебільше викликаного процесами урбанізації та економізація життя людини. Ця ж риса обумовила й ряд досліджень взаємообумовленості аномії та урбанізації. Так, Н. Смельзер наводить дані, що ще у 1938 р. Л. Вірт у нарисі “Урбанізм як спосіб життя” категорично стверджував, що міський спосіб життя веде до відчуження та аномії [див. 0, с. 260]. Однак, така категоричність за словами Смельзера отримала доволі суттєвий контраргумент. У 1973 р. Фішер прийшов до висновку, що не можна простежити чіткий зв’язок між розміром громади і почуттям занедбаності. Хоча дослідження Фішера й не заперечило існування зв’язку між урбанізацією і анонімністю життя індивіда, хоча зв’язок між урбанізацією та відчуженням ним був заперечений.

Саме в рамках подібних міждисциплінарних досліджень було сформульовано тезу: соціальні інститути, якими наповнений простір міста позбавляють людину головного – можливості отримувати в кризові моменти життя підтримку сім’ї, адже в намаганні все робити за діючими соціальними правилами індивід просто втрачає зв’язок з сім’єю, у нього на родину не вистачає часу. З нашої точки зору, на цьому місці відбувається перетин аномії та девіталізації: і аномія, і девіталізація приховують за собою процес втрати певної життєвої сили, що зосереджена в традиційній ціннісній сфері.

Вітальність індивіда на соціальному рівні визначається, у першу чергу, духовним станом. Соціальна девіталізація означає, що у індивіда фіксуються дефіцит духовного та проблема з селфом, а якщо більш конкретно, то даний індивід скоріше за все є представником “покоління дезертирів”, яке “плентається по життю в постійному розладі з самим собою” [0, с. 7]. Індивід, як представник цього покоління, позбавлений історичної пам’яті, він не має жодних обов’язків стосовно соціуму й він, взагалі втрапив відчуття існування інших людей.

Повертаючись до концепції Д. Рісмана, зазначимо, вчений також відштовхувався в своїй концепції аномії від констатації факту існування різних типів індивідів. Вчений, розкриваючи власне бачення аномії, вказує, що історичні епохи поділяються на два види, в залежності від домінуючого типу індивідів: “автономний” та “аномійний” [0]. Перший тип має здатність пристосування до поведінкових норм власного суспільства, другий – індивіди обирають такі форми поведінки, які не відповідають панівним поведінковим нормам й дуже часто мають відношення до асоціальних.

Для більшості індивідів аномія є доволі привабливою й не має нічого загрозливого, адже стан аномії фактично символізує ситуацію свободи дій. Через нестійкість ціннісного ядра аномія постійно спокушає можливість порушення межі дозволеного, подолання нормативних, моральних та правових бар'єрів, які відокремлюють допустиме від забороненого [0, с. 39]. У аномійної особи дуже часто виникає бажання (вільне або мимовільне) порушити нормативні межі, що перекидають їй шлях до поставлених цілей. Тим паче, що постійне звучання виразу “норми вдумані для того, щоб їх порушувати” провокує появу соціального парадоксу: норма породжує порушення. Для аномійної особи девізом життя спочатку стає “роби те, що бажаєш”, а в своєму апогеї настроїв доходить до “роби все, не зважай на правосуддя”.

Аномійна особа сприймає світ та живе виключно через призму сьогодення, без минулого та майбутнього. Та не це страшно. Більш небезпечною тенденцією для соціуму є та, що такий індивід сам для себе є єдиним кумиром, найвищою та єдиною цінністю. У процесі перебування в подібному стані відбуваються заміни в формулі життя індивіда: замість “жити – це відчувати себе обмеженим і тому рахуватися з тим, що обмежує” приходять “жити – це не відчувати ніяких обмежень й тому сміло покладатися на себе; усе практично дозволено, нічого не загрожуює розплатою й взагалі ніхто нікого не вище” [0, с. 60].

Індивід, який ігнорує систему соціально схвалюваних норм стає обличчям до небезпеки втрати людськості й випадіння з соціального простору. Як тільки–но особа переступає норму й опиняється на території закріпленою соціумом за аномальністю та приписану зоні відчуження, тоді й йде мова про аномійність і втрату соціальної життєвості, яку ми позначаємо як девіталізація.

Відчуження є одним з відтінків соціальної девіталізації особистості. Індивід, вдаючись до стратегії відчуження від соціуму, виявляється беззахисним як перед силами зовнішнього зла, так і перед злом, що загрожуює йому зсередини, яке Р. Парк порівняв із “отрутою”. “Так само як тіло людини породжує отрути, – писав Р. Парк, – які в підсумку призводять до його загибелі, колективне життя в процесі розвитку й в результаті спроб відповісти на вимоги, що висувуються цим розвитком, призводить до хвороб та порокам, які руйнують це співтовариство” [0, с. 956–957].

Соціальна девіталізація особистості відбувається з переходом межі між соціально–активним та егоїстично–нарцисичним життям. Сміливість для перетину межі спроможна дати аномія, яка одним з проявів має прагнення до порушення соціально встановлених норм та меж. Реакція з боку індивідуального простору майже миттєва – там де повинні бути структури сенсів, норм та цінностей, зяє порожнеча яка дуже швидко заповнюється невпорядкованим ірраціональним. Елементи ірраціонального, химерним чином поєднуються між собою утворюють дивні комбінації, що іноді вражають своєю абсурдністю.

При поширенні аномії в соціумі переорієнтація індивіда на шлях соціальної девіталізації та вихід за соціально допустимі межі не зустрічає “спротиву матеріалу”, яким є соціальність. Індивіда вже майже

ніщо не тримає в цих межах, адже Іншого, того, хто міг би утримати не лишилося, а ціннісна стерильність його втримати не здатна.

Таким чином, аномія є феноменом, який змушував рефлектувати над його суттю з прадавніх часів та феноменом, що має власну історію розвитку як процесу. В якості феномену аномія відображає факт руйнації ціннісної ієрархії, яку індивіди вважали само собою зрозумілою. Як процес аномія стає загрозливим елементом соціального простору наприкінці XIX – початку XX ст. в наслідок переходу від традиційного до індустріального суспільства.

Панування аномії в соціумі означає нівелювання дії традиційних моральних, правових норми та є показником поширення в соціумі атомізації індивідів, їхньої самотності та егоїстичності. Уся сукупність названих наслідків аномії викликає у індивідів бажання виходу за межі соціального простору, що й позначається нами як “соціальна девіталізація особистості”. Фактично соціальна девіталізація є відгуком на факт відсутності чітких життєвих орієнтирів, надаваних аномією.

Список використаних джерел

1. Библия: Книги Священного писания Ветхого и Нового завета: синодальный перевод. – б/и, 2009. – 3622 с.
2. Головаха Е. И., Панина Н. В. Социальное безумие: история, теория и современная практика / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – К. : Абрис, 1994. – 168 с.
3. Дарендорф Р. Опасность аномии / Р. Дарендорф // Дарендорф Р. Современный социальный конфликт: очерк политической свободы [пер. с нем.]. – М. : “Российская политическая энциклопедия” (РОСПЭН), 2002. – С. 209–217.
4. Дюркгейм Э. Самоубийство: социологический этюд [Электрон. ресурс] / Э. Дюркгейм; пер. с фр. с сокр.; под ред. В. А. Базарова. – М. : Мысль, 1994. – 399, [1] с. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Durkgeim/
5. Макайвер Р. Реальность социальной эволюции // Американская социологическая мысль: тексты [под ред. В. И. Добренкова]. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – С. 76–91.
6. Ортега–и–Гассет Х. Восстание масс / Хосе Ортега–и–Гассет // Ортега–и–Гассет Х. Восстание масс : сб.; пер. с исп. – М. : ООО “Изд-во АСТ”, 2002. – С. 11–208.
7. Ортега–и–Гассет Х. Тема нашего времени / Х. Ортега–и–Гассет // Ортега–и–Гассет Х. Что такое философия? – М. : Наука, 1991. – С. 3–50.
8. Рисмен Д. Некоторые типы характера и общество // Социологические исследования. – 1993. – № 5. – С. 144–151.
9. Садлер У. А., Джонсон Т. Б. От одиночества – к аномии / У. А. Садлер, Т. Б. Джонсон; пер. И. Косивой, О. Таканской // Лабиринты одиночества : пер. с англ., сост., общ. ред. и предисл. Н. Е. Покровского. – М. : Прогресс, 1989. – С. 21–51.
10. Смелзер Н. Социология : пер. с англ. / Н. Смелзер. – М. : Феникс, 1994. – 688 с.
11. Туркиашвили Ш. Л., Горозия В. Е. Понятие аномии и политики его модернизации / Ш. Л. Туркиашвили, В. Е. Горозия // Человек: соотношение национального и общественного : сб. материалов международного симпозиума (г. Зугдиди, Грузия, 19–20 мая 2004 г.) / под ред. В. В. Парцевания. – СПб. : Санкт Петербургское философское общество, 2004. – Вып. 2. – С. 249–258.
12. Феофанов К. Социальная аномия: обзор подходов в американской социологии / К. А. Феофанов // Социс. – 1992. – № 5. – С. 88–92.
13. Park R. E., Burgess E. W. Introduction to the Science of Sociology / Robert E. Park, Ernest W. Burgess. – Chicago : The University of Chicago Press, 1924. – 1059 p.

References

1. Biblija: Knigi Svjashhennogo pisanija Vethogo i Novogo zaveta: sinodal'nij perevod. – b/i, 2009. – 3622 s.
2. Golovaha E. I., Panina N. V. Social'noe bezumie: istorija, teorija i sovremennaja praktika / E. I. Golovaha, N. V. Panina. – K. : Abris, 1994. – 168 s.
3. Darendorf R. Opasnost' anomii / R. Darendorf // Darendorf R. Sovremennij social'nyj konflikt: ocherk politicheskoj svobody [per.s

nem.]. – М.: “Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija” (ROSPJeN), 2002. – S. 209–217.

4. Djurkgejm Je. Samoubijstvo: sociologicheskij etjud [Elektron. resurs] / Je. Djurkgejm ; per. s fr. s sokr.; pod red. V. A. Bazarova. – М.: Mysl', 1994. – 399, [1] s. – Rezhim dostupu: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Durkgeim/

5. Makajver R. Real'nost' social'noj jevoljucii // Amerikanskaja sociologicheskaja mysl' : teksty [pod red. V. I. Dobren'kova]. – М.: Izd-vo MGU, 1994. – S. 76–91.

6. Ortega-i-Gasset H. Vosstanie mass / Hose Ortega-i-Gasset // Ortega-i-Gasset H. Vosstanie mass : sb.; per. s isp. – М.: OOO “Izd-vo AST”, 2002. – S. 11–208.

7. Ortega-i-Gasset H. Tema nashego vremeni / H. Ortega-i-Gasset // Ortega-i-Gasset H. Chto takoe filosofija? – М.: Nauka, 1991. – S. 3–50.

8. Rismen D. Nekotorye tipy haraktera i obshhestvo // Sociologicheskie issledovanija. – 1993. – № 5. – S. 144–151.

9. Sadler U. A., Dzhonson T. B. Ot odinochestva – k anomii / U. A. Sadler, T. B. Dzhonson ; per. I. Kosivoj, O. Takanskij // Labirinty odinochestva: per. s angl., sost., obshh. red. i predisl. N. E. Pokrovskogo. – М.: Progress, 1989. – S. 21–51.

10. Smelzer N. Sociologija : per. s angl. / N. Smelzer. – М.: Feniks, 1994. – 688 s.

11. Turkiashvili Sh. L., Gorozija V. E. Ponjatie anomii i politiki ego modernizacii / Sh. L. Turkiashvili, V. E. Gorozija // Chelovek: sootnoshenie nacional'nogo i obshhestvennogo: Sb. materialov mezhdunarodnogo simpoziuma (g. Zugdidi, Gruzija, 19–20 maja 2004 g.) / Pod red. V. V. Parcevanija. – SPb.: Sankt Peterburgskoe filosofskoe obshhestvo, 2004. – Vyp. 2. – S. 249–258.

12. Feofanov K. Social'naja anomija: obzor podhodov v amerikanskij sociologii / K. A. Feofanov // Socis. – 1992. – № 5. – S. 88–92.

13. Park R. E., Burgess E. W. Introduction to the Science of Sociology / Robert E. Park, Ernest W. Burgess. – Chicago: The University of Chicago Press, 1924. – 1059 p.

Donij N. E., PhD, in Philosophy, Associate Professor, doctoral student of Social Philosophy and Philosophy of Education Department, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kiev), donyne@ukr.net

Modern problem of anomie in the context of social devitalization of personality

There has been examined the evolution of the semantic load of the concept “anomie” from ancient times to the present, and has been determined that its meaning changed from Antique “the lack of law, norms of” to modern “the impossibility of a comparison with other people, according to standards, as well as getting the person to an indefinite status”. Also has been found that anomie, due to the transition from the traditional to the industrial society in the late XIX–early XX century, from the phenomenon–partner turned into a threatening process of social development. Has been noted that anomie is a special sign of endlessness of the transition from one value to another, or even a complete deregulation of the value field. There has been focused that anomie in the society itself is a form to incite the individual to escape beyond the social space. It's been stated that violations of the border always carries the threat of social and biological vitality. And the last, there has been argued that anomie, as a bearer of ideas going beyond social permission, is one of the factors in the context of which the social devitalization of personality grows.

Keywords: anomie, lawlessness, limit, social devitalization of personality.

Доний Н. Е., кандидат философских наук, доцент, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), donyne@ukr.net

Современная проблема аномии в контексте социальной девитализации личности

Рассмотрено эволюционирование с древнейших времен до современности семантической нагрузки концепта “аномия”. Показано, что аномия, благодаря переходу от традиционного к индустриальному обществу в конце XIX – начале XX в., из феномена–спутника превратилась в угрожающий процесс социального развития. Отмечено, что аномия является особым признаком незаконности перехода от одной ценностной системы к другой или даже полной разбалансированностью ценностной сферы. Акцентировано внимание, что само по себе господство аномии в социуме является формой провоцирование индивидов к выходу за пределы социального пространства. Отдельно указано, что нарушение границы всегда несет угрозу также биологической жизнестойкости человека. В итоге аргументировано, что аномия, как носитель идеи выхода за пределы социально разрешенного, является одним из тех факторов которые благоприятствуют разрастанию социальной девитализации личности.

Ключевые слова: аномия, беззаконие, предел, социальная девитализация личности.

* * *

УДК 392.3:316.3

Dorozhko I. I.,
PhD, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Kharkiv National Pedagogical University H. S. Skovoroda (Ukraine, Kharkiv), psychotherapy16@gmail.com

THE PHILOSOPHIC DISCOURSE OF SPACIOUS STRUCTURES IN FAMILY UPBRINGING

The article deals with topical questions, which arise in family upbringing area. Such notions as “social space”, “theory of causality”, “globalization”, “family” are considered. The development of the world and of an individual occurs via personality. The transformation of family relationships indicates destruction of other social institutions. The changes, affecting family and family upbringing, have revolutionary character.

The modern world exists in imaginary reality of consumption and prosperity. This reality presumes further increase and accumulation of services, material comforts and resources. Imaginary reality is a mechanism of deep mutation of humanity ecology. An individual in the society of prosperity isn't surrounded by other people, it is surrounded by the objects of consumption. J. Baurillard expresses an opinion that everyday communication ignores other individual. An individual's everyday communication doesn't presume communication with other individuals, it accumulates around prosperity achievements.

Family policy and family upbringing tend to vary depending on context and time, spacious characteristics. There is no doubt that the events that occur in the world today, deform any attempts regarding universal generalizations of the problem of family upbringing.

Keywords: globalization, personality, family, social space, theory of causality.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Family is constantly changing depending on context and time. This process causes discussions, such as transformational processes in society. The research of the problem of spacious characteristics in family upbringing area is a topical question. The development of the world and of an individual occurs via personality. The transformation of family relationships indicates destruction of other social institutions. The changes, affecting family, family upbringing have revolutionary character. Globalization and globalization processes affect both the world in general and family, family upbringing.

The analysis of the latest sources and publications demonstrates that spacious structures of society acquire new forms by means of the analysis of philosophical ideas of A. Giddens, J. Baurillard, P. Bourdieu. Family policy and family upbringing tend to vary depending on context and time, spacious characteristics. There is no doubt that the events that occur in the world today, deform any attempts regarding universal generalizations of the problem of family upbringing.

The aim of the article is to research the question of the principles spacious structures organization in family upbringing. The contemporary perception of family relationships is more diverse in structural forms.

Why is it necessary for us to define family by any means? On the one hand, it seems that everyone has to determine for oneself what the family means for him or her. However, people are constantly motivated to identify family from philosophical, legal and social reasons (grounds) [1].

Social space is defined by the presence of subjects in the space, it appears simultaneously in the combination of its “symbolic” and “physical” measurements. The “image of society”, suggested by P. Bourdieu, defines social reality as “social space”. The scientific novelty consists in the comparison of social space and physical one, in the research of internal structure. According to P. Bourdieu, physical space is interconnected with social one. Physical space reflects social one, serves as its expression. The distance between